

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

בעל תשובות והנהגות

פרשת הקת

לימוד התורה הקדושה מתוך הכרה בקדושתה

"זאת חוקת התורה אשר ציווה ה' לאמר", (י"ט, ב)

יש לדקדק מהו כוונת הלשון "זאת חוקת התורה", והרי החוק אינו בכל התורה אלא רק בפרשה זו, וא"כ לכאורה היה ראוי לומר "זאת חוקת הפרה".

ופירשו בזה המפרשים (אור החיים כאן ובבית הלוי פרשת כי תשא) שבאמת לא רק פרה אדומה היא חוק, אלא כל דיני התורה הם בגדר חוק וטעמיהם סתומים מאיתנו, ואע"פ שרוב דיני התורה יש בהם טעם והגיון שכלי, וכמו שכבר פירשו הרמב"ם (במורה נבוכים) והחינוך ועוד קדמונים בטעמי דיני התורה, מ"מ גם הם לא פירשו שזהו "הטעם" (בה"א הידיעה), אלא רק הטעימו לנו קצה קצהו של דיני התורה על ידי טעם פשוט מתוך אלפי טעמים עמוקים שאין לנו השגה בהם, כי דיני התורה עמוקים מאוד, וליוצר בראשית ישנם אלפי טעמים בכל מצוה ועבירה, וכל צבא מרום והעולמות העליונים תלויים בכל מעשה מצווה או עבירה רח"ל וכמו שהאריך בספר נפש החיים שער א', ולא שייך שהאדם ישיג בשכל אנוש את כל עומק טעמי התורה ויסודותיה, וכפי שנאמר (ישעיהו נ"ה ח') "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי", ונמצא שסוף דבר נשארו כל דיני התורה בגדר "חוק".

ועפ"ז הוסיפו המפרשים עוד, שטעם הדבר שהעלים הקב"ה את טעם פרה אדומה, הוא כדי שפרשת פרה אדומה תשמש כעדות על כל התורה שכולה חוקים, והיינו שלא נקיים את דיני התורה רק מתוך הבנת טעם המצוות ותיקונם, אלא נקיימם כעבדים המקיימים את הציווי מתוך קבלת עול מלכות שמים מאחר שכן ציווה הבורא יתברך, ולפ"ז מתבאר ביותר טעם הדבר שנאמר "זאת חוקת התורה" [ולא זאת חוקת הפרה], שהרי כל תכלית החוק שבפרה אדומה הוא ללמדנו על כל התורה שכולה חוקים וכאמור, (ועי"ש בבית הלוי שהאריך עוד בזה).

ובאמת אם היינו משיגים מהו כוח מעשינו בעולם הזה, שבכל מעשה מצווה או בונים עולמות לאין שיעור, ובכל מעשה עבירה רח"ל הורסים עולמות, היינו מפחדים מאוד מעבירה, והיינו רודפים אחר קיום המצוות ונזהרים מאוד בכל דקדוק מצווה, אבל הקב"ה ברא אותנו בעולם הזה באופן שלא יהא לנו מושג מה מתרחש בעולמות העליונים, וכעין עובר במעי אמו שאין לו שום מושג על העולם הזה שמחוצה לו, כדי שיהא לנו ניסיון לבחור בטוב או ברע, ואם אנו נשתדל לצייר בעיני שכלנו מה מתרחש בעולמות העליונים על ידי כל מעשה מצווה או עבירה, הדבר יועיל לנו מאוד להיות זהירים מאוד במעשינו לברוח מכל חטא ולרדוף אחר קיום המצוות כראוי.

לימוד התורה הקדושה מתוך הכרה בקדושתה

עוד נראה לפרש הלשון "זאת חוקת התורה", שפרשת פרה אדומה יש בה רמז לכל התורה כולה, שכשם שפרה אדומה מטמאת טהורים ומטהרת טמאים, כך גם התורה הקדושה היא מחד גיסא מטמאת טמאים, שהרי על ידי לימוד התורה האדם נטהר מטומאתו, אך מאידך יש בכוחה גם לטמא טהורים, וכמבואר בגמ' בתענית (ד' ע"א) שהלומד תורה שלא לשמה נעשית לו התורה עצמה סם המוות, וביאור העניין, שדווקא אם האדם לומד את התורה מתוך הכרה בקדושתה ושהיא תורת ה', הרי הוא נטהר ומתקדש על ידי לימוד התורה, אבל אם הוא לומד את התורה כ'סטודנט' בעלמא שמתעניין רק ביופי חכמת התורה, הרי תחת שיהא נטהר מלימוד התורה, נעשית לו התורה כסם המוות והוא נטמא על ידה.

וזהו מה שאנו מבקשים בברכת התורה "ונהיה אנחנו וצאצאינו וכו' כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה", והיינו שלא נהיה רק לומדי התורה אלא נהיה גם "יודעי שמך" כי שניהם תלויים זה בזה, ומי שאין לו ראת שמים והוא לומד את התורה כחכמה בעלמא ולא כדבר ה', אינו מתעלה על ידי לימוד התורה.

ומעידים על הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל, שבשעת לימודו היה אומר " זהו רצון הקב"ה שזה אסור", וכן כשהיה מזכיר מחלוקת בית שמאי ובית הלל

וכדומה היה אומר "בית שמאי אומרים שרצון הבורא שאסור" וכדו', וכל זה כדי שלא להסיח דעת שהתורה הקדושה היא דבר ה' ורצון הקב"ה.

וכן סיפר לי ידידי הגאון רבי חיים חייקל גרינברג זצ"ל (מלפנים רב בק"ק קענע הסמוכה לוילנא), ששמע עדות מהגאון רבי שמואל יצחק יפה זצ"ל על חותנו הבית הלוי, שהיה לומד בנעימות ובקול את הגמרא, ובכל פעם שהיה הבית הלוי מזכיר שם של אמורא, היה אומר בהתלהבות "רבא הקדוש אומר", "אביי הקדוש אומר" וכו"ב.

וסיפר לי מרן הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל שהיה אצל הגאון האדיר רבי דוד מקרלין זצ"ל בעל ה"שאלת דוד", וראה אצלו על הסטנדר פיתקא גדולה שכתוב עליה באותיות מאירות עיניים "שויתי ה' לנגדי תמיד", ושאלו על זה, וביאר לו שמפחד שמחמת גודל העיון בהבנת סברות התורה יסיח דעת אפילו רגע אחד שהתורה היא תורת ה' ואנו עוסקים בה כי זהו רצונו ית"ש, ולכן מניח נגד עיניו "שויתי ה' לנגדי תמיד" לזכור כל הזמן שהתורה היא תורת ה'.

חובת ההורים בחינוך הבנים

"זאת חוקת התורה אשר ציווה ה' לאמר", (י"ט, ב)

פירש"י משל לבן שפחה שטינף פלטיין של מלך. אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל".

מבואר כאן שמוטל על האם לקנח ולהסיר הלכלוך שנעשה על ידי בנה, וזהו רמז לכל אב ואם להיות אחראים על בניהם, ולתקן את קלקול הבנים, וכ"ש שמוטל עליהם לדאוג לכתחילה שלא ייצא שום קלקול מבנם או מבתם.

וזהו רמז להורים ששולחים את בנם או בתם למוסד טוב להתחנך בו, אך אינם משגיחים ומפקחים על בנם לראות עם מי הוא מתחבר, ומה מעשיו בשעות הערב וכדומה, ועי"ז לפעמים מתחבר הילד לחבר רע ומתקלקל רח"ל, וכידוע שקדושה קשה להשיג אבל טומאה נתפס מיד בנקל, וחובת האב והאם לא להסיח דעת ממצב הבן, ולידע בכל שעות היממה מה מעשיהם.

מידת הגאווה ומידת הענווה נצרכים בעבודת ה'

"עץ ארז ואיזוב ושני תולעת", (י"ט, ט)

הנה ידוע שעץ ארז הוא העץ הגבוה מכל האילנות, ומאידך האיזוב הוא העשב הנמוך מכולם, ויש להתפלל מדוע ציווה הקב"ה לכרוך את שניהם יחדיו בשעה שיש סתירה גלויה ביניהם. (ועי' ברש"י שפירש: "ארז הוא הגבוה מכל האילנות ואזוב נמוך מכולם, סימן שהגבוה שנתגאה וחטא, ישפיל את עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו").

ונראה לפרש בזה בדרך רמז, דבאמת גם מידת הגאווה נצרכת מאוד בעבודת ה', שהלא אע"פ שמצד אחד חובת האדם להתרחק מהגאווה המאוסה בתכלית וכמוש"כ (משלי ט"ז ה') "תועבת ה' כל גבה לב", מ"מ לפעמים צריך להשתמש דווקא במידת הגאווה על ידי שיחשוב בליבו שהוא יכול להיות גדול מאוד בתורה וע"ד מש"כ (דברי הימים ב' י"ז ו') "ויגבה ליבו בדרכי ה'". שהרי אם לא יחשוב כן, לעולם לא יהיה גדול בתורה, שאין אדם מגיע למקום שאינו שואף להגיע אליו.

ולפי"ז יתפרש היטב הרמז בכריכת עץ ארץ והאיזוב יחד, דלהורות בא שאין סתירה ביניהם, ואדרבה צריכים לאחוז בשני המידות הללו יחד בעבודת ה', כי לפעמים צריך להשתמש במידת הגאווה ולאחוז במידת "ויגבה ליבו בדרכי ה'" כדי להתעלות בעבודת ה' על ידי מידת הגאווה.

שמירת התורה בתקיפות מתוך הכנעה לגדולי הדור

עוד נראה לפרש בדרך רמז בטעם כריכת עץ ארז יחד עם האיזוב ושני תולעת אע"פ שהם נראים סותרים זה לזה, שבמילי דשמיא צריך האדם מצד אחד להיות חזק כ"עץ ארז" ולא לוותר על שמירת התורה בטהרתה ולא להתפעל ח"ו מפורצי גדר, אבל מצד שני צריך להכניע עצמו כ"איזוב" לגדולי הדור, ואע"פ שאינו סבור כמותם מ"מ צריך להכניע עצמו ולעשות ככל אשר יורו לו,

לע"נ מרת נענא בת יעקב ישראל, נלב"ע י' תמוז תשע"ד, תנצב"ה

ברכת מזל טוב לידידינו הרה"ג ר' אהרן שמואל שטרנבוך שליט"א ולאביו הגאון רבי אשר בן ציון שליט"א ולחמיו הגאון ר' מאיר גוט שליט"א לרגל שמחת הולדת הבת - הנכדה - שתחי' יח"ר שיזכו לגדלה לתורה ולחופה ולמעש"ט

לע"נ ר' חיים צבי ב"ר משה גרשון גולדצוויג ז"ל, נלב"ע י' תמוז, תנצב"ה

וכן צריך גם להסכים להתבזות ולהקטין עצמו כ"שני תולעת" למען כבוד שמים.

אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה

"זאת התורה אדם כי ימות באוהל", (י"ט, ד')

כתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות תלמוד תורה ה"ב) וז"ל "אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדים מתוך עידון ומתוך אכילה ושתיה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא ייתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, אמרו חכמים דרך רמז, זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באוהלי החכמים וכו'".

מבואר בזה שכדי שהתורה תתקיים אצל האדם, צריך האדם 'להמית' את גופו ולא לחפש תענוגים ועידונים, [פרט לצרכי ההכרחיים המוכרחים לו כאמצעי לעבודת השי"ת], וישים את מבטו והשקעתו רק בחייו הרוחניים והיינו בלימוד התורה שזהו החיים האמיתיים, וטעם הדבר הוא מפני שהתורה הקדושה היא חכמה אלוקית, ואי אפשר להשיגה על ידי "כשרון ושכל" כשאר חכמות, אלא כדי להשיגה צריך האדם להידבק בקב"ה וללמוד התורה מתוך יראת שמים, ולכן רק כאשר האדם "ממית את גופו" והיינו שאינו משקיע גופו בתענוגים גשמיים, ומאידך גם מוסר נפשו למען התורה ודבק בה, הרי הוא נעשה כלי הראוי לספוג בתוכו את קדושת התורה עד שהיא נעשית חלק ממנו.

ויתרה מזו כתב מרן הגר"ח מוואלז'ין זצ"ל (רוח חיים אבות רפ"ד) שגם כאשר האדם עמל בתורה בכל כוחו, עדיין כל זכיותו בתורה הוא בגדר מתנה ומציאה ולא כתוצאה טבעית על פי מעשיו, ובזה ביאר מה שאמרו חז"ל (מגילה ו' ע"ב) "יגעתי ומצאתי תאמין", דלכאורה הלשון צריך ביאור, שהרי לשון מציאה שייך על דבר שבא לאדם בהיסח הדעת בפתע פתאום ללא עמל, אבל מי שעמל על איזה עניין ואח"כ הצליח בכוחות עצמו להשיגו, לא שייך בזה לשון 'מציאה', וא"כ הלשון "יגעתי ומצאתי" נראה כסתירה מינה וביה.

ופירש בזה הגר"ח שבתורה הקדושה אין שייך כלל זכיה ע"פ הטבע, אלא הכל תלוי בסייעתא דשמיא, ולכן לעולם נקראת התורה בשם 'מציאה', ואמנם בלא העמל והיגיעה לא יזכה האדם לסייעתא דשמיא להבין את התורה, אבל לאחר שהוא עמל בתורה, הרי הקב"ה נותן לו את התורה בגדר מציאה ולא בתורת תוצאה פשוטה מעמלו, ועל האדם מוטל רק היגיעה, והסייעתא דשמיא שמקבל אינו מכח מעשיו אלא בגדר מציאה.

◇ ◇ ◇

מקובל בידינו עובדא על אדוננו הגר"א ז"ל, שישב בביתו בלילה בשעות מאוחרות והגה בתורה הקדושה, ומחוץ לביתו עבר בעל עגלה שהיה רעב מאוד וקפוא מקור, וחיפש בית חם ללון בו ולאכול, וראה אור בחדר ביתו של הגר"א

ודפק בדלת, והגר"א פתח לו את הדלת והכניסו לביתו וקיים בו מצוות הכנסת אורחים בשלמות, ונתן לו לאכול ולשתות והציע לו מיטה לישן בביתו, והנה בבוקר קודם שיצא העגלון ללכת לביתו, נאנח העגלון ואמר להגר"א, "אוי רבי, כמה קשה העולם הזה, עד שמרוויחים קצת מעות עבור הפרנסה צריך לעמול כל כך הרבה", והשיב לו הגר"א, הגע עצמך, הלא אם כדי לקנות קניין בעולם הזה שהוא זמני, צריך כ"כ הרבה עמל ויגיעה, אי"כ כ"ש שכדי לקנות קניין רוחני שיעמוד לאדם לנצח בעולם הבא, צריך הרבה מאוד עמל ויגיעה.

יסוד התביעה על הימנעות מקידוש ה' הוא בחסרון האמונה

"ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל", (כ"ב)

נראה לבאר לשון הפסוק, דמה שנתבעו לפי גודל מדריגתם על חסרון האמונה וכמו שנאמר "יען לא האמנתם בי", הוא משום שנמנעו מלקדש שם שמים וכמו שנאמר "להקדישני לעיני בני ישראל", ומפני שהאדם שמאמין בה' משתוקק לקדש שמו, ואם הוא נמנע מלקדש שמו הגדול כשיש לפניו הזדמנות, הרי הוא נתבע על פגם וחסרון באמונה.

וזהו מוסר השכל ולימוד גדול בזמנינו שבעוה"ר מחללים שם שמים רח"ל, ומוטל עלינו לקדש שמו ברבים, ואם אנו נמנעים מלפעול נתבעים על חסרון באמונה ה"י.

◇ ◇ ◇

עומק הדין על כל רגע בחיי האדם

עוד נראה לבאר לשון הפסוק באופן אחר, דשני תביעות נפרדות שנינו כאן, והוא עפ"י מה שפירש אדוננו הגר"א ז"ל (שנות אליהו בליקוטים שבסוף הספר על זרעים) דברי המשנה באבות (פ"ג מ"א) "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה", דהנה לכאורה צריך ביאור מהו כפל לשון התנא דקאמר "דין וחשבון", והרי לכאורה היינו הך, וביאר בזה הגר"א שבמשפטי שמים ישנם שני חלקים, החלק האחד הוא "דין" וזהו המשפט על עצם החטא, והחלק השני הוא "חשבון" עם האדם על שבזמן החטא היה יכול להתעסק בתורה ומצוות, שהלא אין האדם חפשי מבלי לקיים מצווה בכל רגע ורגע, ומענישים את האדם בנפרד על ה"חשבון" מלבד העונש על עצם העבירה שעשה.

ומעתה לפי"ז יש לפרש לשון הפסוק דמה שנאמר "יען לא האמנתם בי, להקדישני לעיני בני ישראל", הוא כנגד שני חלקי התביעה דדין וחשבון, ד"יען לא האמנתם בי" הוא חלק ה"דין" על שלא עשו כדבר ה' [לפי גודל מדריגתם], ו"להקדישני לעיני בני ישראל", הוא חלק ה"חשבון" על שהיו יכולים לקדש שם שמים ולא עשו כן.

דברים שנאמרו אודות מצבינו בעת הזאת – ודברי הדרכה ללימוד ההלכה

(נאמר לאחד 'שיעור הלכה' לבני כולל 'תשובות והנהגות' מיסודו של מרן רבינו שליט"א)

לימודו הוא עם יסוד איתן עד שיכול להורות ממנו אה"כ.

לקשר את הלימוד עם דוגמאות למעשה ממש

ובענין זה יש לעורר עוד, שכדי שהלימוד יוציא פירות להלכה למעשה, צריך לבדוק כל סברא במבחן המציאות עם דוגמאות ברורות להלכה, ולבדוק אם הדבר מסתבר ומצטייר בעולם המעשה להלכה. ולא כאותם שיכולים לומר דברים שאין להם אחיזה בפועל במציאות, אלא יש לבדוק אם הדבר מסתבר ומצטייר בעולם המעשה להלכה.

ויש לפרש בזה הפסוק (שמות לה, לד) "ולהורות נתן בליבו", שצריך ליתן בליבו את ההוראה בשעת הלימוד, והיינו שיחשוב בשעת הלימוד איך יוכל לפסוק להלכה ולמעשה מתוך הסוגיא, ורק בדרך זה יוכל בסוף להורות הוראה, כיון שבשעת הלימוד כבר חקר בדעתו היאך להוציא הוראה למעשה.

מצבינו בעת הזאת

והנה מהשמים מזכירים לנו שלא נחשוב שעולם כמנהגו נוהג מעצמו ח"ו, אלא יש מנהיג לבירה ואנחנו תלויים ועומדים כל רגע ביד השי"ת. ולצערנו אתמול היה פיגוע קשה ונהרגו ארבעה יהודים הי"ד, ובשעה כזאת צריכים אנו להתחזק באמונה ולידע שאין לנו לסמוך על "כוח ועוצם ידי" שלהם, אלא לסמוך רק על הקב"ה בלבד. ואין אנו רשאים לשאול על מה ולמה עשה לנו הקב"ה זאת, שאין לנו אפשרות להשיג זאת בשכלנו, אלא עלינו לסמוך על הקב"ה ולידע שבזמננו העולם בלבד הוא מנהיג העולם.

וכל אחד ואחד יראה להתחזק באמונה, ודבר זה אף יביא פירות אצל בני ביתו, שע"י החיזוק באמונה זוכים שהבית נעשה 'בית של תורה' ונעשים קרובים לקב"ה, ובזה יתקיים אצל כל אחד מאמר התנא באבות (ד, ד) על בן תורה 'אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא', אכ"ר.

א.ה. השבוע מסר מרן רבינו שליט"א שיעור הלכה בגדרי תפילה בציבור, לאברכי כולל 'תשובות והנהגות' בראשות בנו הגאון רבי חיים עוזר שליט"א. לאחר השיעור הרחיב אודות דרכי לימוד ההלכה על מנת להורות, וכן הוסיף דברים הנוגעים לכל יחיד ויחיד לאחר הפיגוע הקשה שאירע השבוע בו נהרגו ארבעה יהודים הי"ד, ולהלן הבאנו את עיקרי הדברים:

לאחר לימוד העיון צריך להיכנס לשערי השו"ע והפוסקים

הנה יש טועים לחשוב כאילו יש שתי תורות, "תורת הלומדות" ששייך רק לבני ישיבות, ועוד תורה היא "תורת ההלכה" ששייך לבעלי בתים, אבל זהו טעות גדולה שעיקר מעלת לימוד ההלכה, הוא דווקא כשמשתדלים להבין כל דבר לעומקו, שבזה יכולים אח"כ להקיש וללמוד דבר מתוך דבר או לחלק בין דין לחבירו, אבל בלא עיון היטב בשורשי הסברות, הרי הוא בגדר בונה בניינים בלי יסודות שאפשר להפיל הוראותיו בקל.

ובזה נבין גודל מעלת לימוד ההלכה, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ת, א) "מאי דכתיב אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות". ולכאורה צריך ביאור מהו המיוחד בשערים המצויינים בהלכה יותר מכל הלימודים. ונראה (וכן מצאתי אח"כ בחיד"א שם) שלא נתכוונו חז"ל לאותם שלומדים רק פסקי דינים בשטחיות ללא עיון והתבוננות בשורשי הדינים, שלימוד כזה בוודאי אינו עולה במעלתו על הלימוד בעיון ועומק, רק הכוונה על מי שלומד בעיון והעמקה יתירה, אך אינו מסתפק בעצם העיון וההעמקה אלא ממשיך אח"כ לסכם הדברים עד ההלכה למעשה ומוציא דינים עפ"י לימודו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, וזהו הלימוד שהקב"ה אוהב יותר מכל הלימודים, שזהו דרך הלימוד בעיון ועומק כראוי משורש העיון עד ההלכה למעשה, ובלימוד כזה מוכח שאינו בונה מגדלים פורחים באויר ללא יסוד אלא כל

ניתן לקבל את המאמר כל שבוע בחייל: w7110992@gmail.com

לשותפות בהרצת תורה ויראה וקבלת גליונות להפצה באזור מורנים, חייגו: 0799691219 שלוחה 2.

והשאירו הודעה ברורה עם הפרטים והמספר טלפון שלכם

לשותפות בזיכוי אלפים ורבות, להנצחה

בגליון לע"נ או לרגל שמחה וכדו';

חייגו לי: 0799691219 שלוחה 3

מודפס בסיוע "נזר התפילין - פרודות היכרות"

ההידור שמתהדר בו מרן שליט"א

0527671384